הברייתא מביאה אופן נוסף: יש שחוֹמֶר בְּנזקי שׁוֹר, יותר מִבְּנזקי אֵשׁ, ויש שחוֹמֶר בְּנזקי אֵשׁ מִבְּנזקי שׁוֹר. חוֹמֶר בְּשׁוֹר מִבְּאֵשׁ, שֶׁהַשּׁוֹר שהרג בן חורין, מְשַׁלֵּם כּוֹפֶר, וְאם הרג עבד כנעני, חַיָּב בִּשְׁלֹשִׁים שקלים שֶׁל עֶבֶד. ואם הרג אדם, וְנִמְצַר דִּינוֹ לסקילה, אָסוּר בַּהֲנָאָה. ואם מָכְרוֹ לְחָרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן לשמרו, ויצא והזיק, חַיָּב בתשלומי הנזק. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֵשׁ, שאינו משלם כופר על שריפת אדם, ולא שלשים על שריפת עבד, ואין שייך בה גמר דין, ואם מסרה לחרש שוטה וקטן, פטור.

חוֹמֶר בְּאֵשׁ מִבְּשׁוֹר, שֶׁהָאֵשׁ מוּעֶדֶת מִתְּחִילָתָהּ – שמשלם בפעם הראשונה נזק שלם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר שמשלם בפעמים הראשונות רק חצי נזק.

הברייתא מביאה אופן נוסף: יש שחוֹמֶר בְּנזקי אֵשׁ יותר מִבְּנזקי שׁוֹר, ויש שחוֹמֶר בְּנזקי שׁוֹר יותר מִבְּנזקי אֵשׁ. חוֹמֶר בְּשׁוֹר מִבְּאֵשׁ, שֶׁתְּחִילַת עֲשִׂיָּתוֹ – תחילת מה שנעשה בור, היה עומד לִנְזֹק, ואם מָכְרוֹ לְחָרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן לשמרו, והזיק, חַיָּב. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֵשׁ, שאין הדלקת אש נחשבת ליצירת מזיק, ואם מסרה לחרש שוטה וקטן, פטור.

חוֹמֶר – החומרות בְּאֵשׁ מִבְּשׁוֹר הן, שֶׁהָאֵשׁ דַּרְכָּהּ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, וּמוּעֶדֶת לֶאֱכוֹל – ומשלמת נזק שלם, בֵּין כששרפה דָּבָר הָרָאוּי לָהּ – עצים, שהדרך להסיק בהם, וּבֵין כששרפה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָהּ – כלים, שאין רגילות להסיק בהם. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר, שאינו הולך ומזיק על אדם וכלים, שאינם ראויים להינזק בו, שאין שכיח שיפלו לבור.

שואלת הגמרא, וְלֵיתֵנִי – שתכתוב הברייתא גם חוֹמֶר בְּשׁוֹר מִבְּשׁוֹר שֶׁהַשּׁוֹר חַיָּב בּוֹ אֶת הַכֵּלִים, שאם נגח או בעט בכלים חייב לשלם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר שפטור על כלים. מתרצת הגמרא, הָא מַנִּי – ברייתא זו שיטת מי היא, שיטת רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּמְחַיֵּיב עַל נִזְקֵי כֵלִים בְּשׁוֹר.

מקשה הגמרא, אִי רַבִּי יְהוּדָה הִיא, אֵימָא – אמור את הַסֵּיפָא, חוֹמֶר בְּאֵשׁ מִבְּשׁוֹר, שֶׁהָאֵשׁ דַּרְכָּהּ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, וּמוּעָד לֶאֱכוֹל – ומשלמת נזק שלם בֵּין כששרפה דָּבָר הָרָאוּי לָהּ – שרגילים להסיק בו, וּבֵין כששרפה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָהּ – שאין רגילים להסיק בו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר – שאינו הולך ומזיק, ופטור על דבר שאינו שכיח שינזק מהבור. מבררת הגמרא, דָּבָר הָרָאוּי לָהּ – לאש מַאי נִינְהוּ [– מה הם], עֵצִים, וְדָבָר שֶׁאֵין רָאוּי לָהּ – לאש מַאי נִינְהוּ [– מה הם], כֵּלִים, ועל כך אמרה הברייתא מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹר שפטור על כלים, שאין רגילות שיתקלקלו מחמת ההבל, וְאִי הברייתא רַבִּי יְהוּדָה, הָא אָמְרַתְּ שְׁמַחַיֵּיב הָיָה רַבִּי יְהוּדָה עַל נִזְקֵי כֵלִים בְּשׁוֹר.

ולכן הגמרא חוזרת בה מהתירוץ שהברייתא כרבי יהודה: אֶלָּא לְעוֹלָם הברייתא שיטת רַבָּנָן הִיא, הפוטרים בור מכלים, וּמה שלא כתבה חומר בשור שחייב על כלים, משום שתָּנָא חלק מחומרות השור מדבור, וְשַׁיֵּיר חומרא זו ולא כתבה. שואלת הגמרא, מַאי שַׁיֵּיר דְּהַאי שַׁיֵּיר – איזו חומרא נוספת השאיר התנא ולא כתבה, שהשאיר גם את זו. עונה הגמרא, שַׁיֵּיר טָמוֹן, שאם שור בעט בשק מלא כלים ושברם, או שנפל בבור חמור ועליו שק מלא תבואה וניזוקה התבואה, חייב על אף שהיו טמונים, ואילו אש ששרפה דבר טמון, פטורה.

הגמרא מתרצת באופן נוסף: אֵיפְּכָא מֵאי – ואם תרצה אמור, לְעוֹלָם הברייתא רַבִּי יְהוּדָה, ולא כתבה חומר בשור מבבור שהשור חייב בכלים, כיון שאף בור חייב בכלים, וְדָבָר שֶׁאֵין רָאוּי לָהּ – לאש, לַאו לְאַתּוֹיֵי – אינו מרבה כֵּלִים, אֶלָּא הכוונה לְאַתּוֹיֵי [– לרבות] לֵיחָבָה נִירוֹ – חרכה וקלקלה את שדהו החרושה, וְסִכְסְכָה – חרכה את אֲבָנָיו וקלקלה אותם, אך בבור לא שייך היזק של קרקע.

מַתְקִיף לָהּ רַב אַשִׁי על התירוץ שהברייתא כרבי יהודה וכתבה את כל החומרות, לֵיתֵנִי – שהברייתא תכתוב גם חוֹמֶר בְּשׁוֹר מִבְּבוֹר שֶׁהַשּׁוֹר חַיָּב בּוֹ אם המית שׁוֹר פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין, שהיה קדוש ליקרב על המזבח, ונפל בו מום ופדאו שמותר באכילה, ואסור לגזוז ולשתות את חלבו, ואם מת אסור להאכיל נבלתו לכלבים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּבוֹר, שאם נפל לתוכו שור פסולי המוקדשין ומת, פטור מלשלם, לפי שאין מתקיים בו (שמות כא לד) 'וְהַמֵּת יִהְיֶה לו', שהרי אסור להאכיל נבלתו לכלבים. אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא שהברייתא כְּרַבָּנָן הִיא, יש לומר שֵׁאֵידֵי דְּשַׁיֵּיר חָדָּ – אגב שלא כתב את פטור כלים בבור ופטור אש בטמון, שַׁיֵּיר נַמֵּי חָדָּ – השאיר גם את חיוב קרן בשור פסולי המוקדשין, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שהברייתא כְּרַבִּי יְהוּדָה היא, קשה, מַאי שַׁיֵּיר דְּהַאי שַׁיֵּיר – איזו חומרא נוספת השאיר התנא, שהשאיר אף חומרא זו, הרי אין דרך התנא להשאיר דבר אחד בלבד.

מתרצת הגמרא, שַׁיֵּיר גם דָּשׁ בְּנִירוֹ, שאם השור דרס שדה חרושה בכוונה לקלקלה, חייב, מה שאין כן בבור שלא שייך בו נזקי קרקע.

דוחה הגמרא, אִי מִשּׁוּם שלא כתב דָּשׁ בְּנִירוֹ, לַאו שִׁיּוּרָא הוּא – אין זה שיור, דְּהָתָנָא – שהרי שנה חומר בשור שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק, וכל אופני ההזיק בדרכו בכלל זה:

שנינו במשנה, הִכְשַׁרְתִּי בְּמַקָּצַת נִזְקוֹ חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את המשנה: תָּנוּ רַבָּנָן, מה ששנינו שאף אם הִכְשַׁרְתִּי רק מִקְצַת נִזְקוֹ, חַבְתִּי בְּתַשְׁלוּמֵי נִזְקוֹ כֻּלְּהֶכְשֵׁר – כאילו זימנתי כָּל נִזְקוֹ, כֵּיצַד, חָפַר בּוֹר בעומק תְּשָׁעָה טפחים, וּבָא אֶחָד וחפר עוד טפח וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה טפחים, ונפל שמה שור ומת או ניזוק, על אף שהכשיר רק את מקצת הנזק, הָאַחֲרוֹן חַיָּב לשלם את כל נזקי הבור.

מבארת הגמרא, וְמשנתינו הינה דְּלֹא כְּרַבִּי. דְּתַנְיָא, הַחוֹפֵר בּוֹר בעומק תְּשָׁעָה טפחים, וּבָא אַחֵר וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה טפחים, ונפל שם שור ומת או ניזוק, הָאַחֲרוֹן חַיָּב, רַבִּי אוֹמֵר, הבור מתייחס אַחַר החופר הָאַחֲרוֹן לחייבו בכל הנזק, לְמִיתָה – אם השור מת בנפילה, אך מתייחס אַחַר שְׁנֵיהֶם לחייבם כל אחד בחצי הנזק, לְנָזְקִין – אם השור רק ניזוק בנפילה.

הגמרא מיישבת את המשנה כרבי: רַב פָּפָּא אָמַר, משנתינו עוסקת לְמִיתָה – שהשור מת בבור, וְדִבְרֵי הַכֹּל היא, שאף לרבי רק האחרון חייב. הגמרא שאמרה 'ודלא כרבי' אמרה זאת בודאות ולא בקושיא, אך יש שלמדו זאת באופן אחר: אִיכָּא דְּאָמְרֵי – יש שהקשו, לֵימָא – וכי נאמר שהמשנה דְּלֹא כְּרַבִּי, שלדבריו הבור מתייחס אחר שניהם לנזקין. מתרצת הגמרא, אָמַר רַב פָּפָּא, המשנה עוסקת לְמִיתָה – שהשור מת בבור, וְדִבְרֵי הַכֹּל היא, שאף לרבי רק האחרון חייב.

הגמרא מביאה אמוראים שהקשו מדוע נקטה הברייתא אופן של חופר טפח ומשלים לעשרה, ולא אופנים אחרים: מַתְקִיף לָהּ רַבִּי זֵירָא על הברייתא, שכדי לבאר הכשרתי במקצת נזקו נקטה אופן שהשלים בור לעשרה, וְתוּ לֵיכָּא – וכי אין אופן נוסף שהמכשיר מקצת הנזק חייב בבולו, וְהָא אִיכָּא – והלא יש אופן שאם מָסַר שׁוֹרוֹ לַחֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם לשומרו, וּפָשַׁע בּוֹ אֶחָד מֵהֶן ולא שמרו, וְהִזִּיק השור, זה שפשע חַיָּב לשלם את נזקיו. על אף שהכשיר רק את מקצת הנזק, שהרי הוא רק אחד מתוך חמשה שומרים, ומדוע לא נקטה הברייתא אופן זה.

מתרצת הגמרא, זה אינו 'הכשרתי מקצת נזקו', שהרי הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, אִילֵימָא [– אם נאמר] דְּבָלַאוּ אִיהוּ – שבלעדי שמירתו לֹא הָוֶה מִינְטַר – לא היה השור נשמר, שידוע שהוא נגחן וצריך שמירה של חמשה אנשים, פְּשִׁיטָא שצריך לשלם את הכל, כיון דְּאִיהוּ קָעָבִיד – שהוא זה שהכשיר את כל הנזק, ואין זה הכשרתי במקצת נזקו. אֶלָּא נאמר דְּבָלַאוּ אִיהוּ – שבלעדי שמירתו נַמֵּי מִינְטַר – גם נשמר על ידי אחרים, מַאי קָעָבִיד – מה פשע שלא שמרו, ומדוע לחייבו.

מקשה הגמרא עוד: מַתְקִיף לָהּ רַב שֵׁשֶׁת, מדוע נקטה הברייתא אופן שהשלים את הבור לעשרה, וְהָא אִיכָּא – והלא יש אופן של מַרָּה בַּחֲבִילָה, שאחד הדליק אש בחבילת עצים, ובא חבירו והוסיף על האש עוד חבילה של עצים, ולכן התפשטה לגדיש של אחר והזיקה, שמחייבים רק את האחרון. הרי שעל אף שהכשיר רק מקצת הנזק על ידי הוספת חבילה אחת, מחייבים אותו על כל הנזק.

מתרצת הגמרא, האופן הזה אינו דוגמא ל'הכשרתי מקצת נזקו', שהרי הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר,

אִי דְּבָלְאוּ אִיהוּ לָא אָזְלָא – אם בלעדיו לא היתה הולכת לגדיש, פְּשִׁיטָא שחייב, שהרי הכשיר את כל הנזק, אֶלָּא דְּבָלְאוּ אִיהוּ אָזְלָא – שגם בלעדיו היתה הולכת, מַאי קָא עָבֵיד – מה עשה בהוספת חבילה, ופטור, ולכן לא הביאה הברייתא את האופן הזה.

מקשה הגמרא עוד: מַתְקִיף לָהּ [– הקשה] רַב פָּפָּא, מדוע נקטה הברייתא אופן שהשלים את הבור לעשרה, וְהָא אִיכָּא הָא דְּתַנְיָא – והלא יש אופן ששנינו בברייתא, חֲמִשָּׁה שָׁיְּשְׁבוּ עַל סַפְסָל אֶחָד וְלֹא שְׁבָרוּהוּ, וּבָא אֶחָד וְיָשַׁב עָלָיו וּשְׁבָרוֹ, הָאַחֲרוֹן חַיָּיב. וְאָמַר רַב פָּפָּא, שמדובר שהיו בבדים מאד בְּגוֹן פָּפָּא בַּר אַבָּא שהיה בעל בשר, הרי שעל אף שהכשיר רק מקצת הנזק בשהוסיף כובד, חייב בכל הנזק.

מתרצת הגמרא, זה אינו דוגמא ל'הכשרתי מקצת נזקו', שהרי הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, אִילֵּימָא דְּבָלְאוּ אִיהוּ לָא אִיתְּבַר – אם נאמר שבלעדיו לא היה נשבר, פְּשִׁיטָא שחייב, שהרי הוא הכשיר את כל הנזק. אֶלָּא נאמר דְּבָלְאוּ אִיהוּ נָמֵי אִיתְּבַר – שגם בלעדיו היה נשבר, מַאי קָעָבֵיד – מה עשה האחרון, ויש לפוטרו לגמרי.

מקשה הגמרא, סוֹף סוֹף, מַתְנִיתָא הֵיכָא מְתַרְצָא – איך תתיישב הברייתא של חמשה שישבו על ספסל, שהרי אם בלעדי האחרון לא היה נשבר, פשיטא, ואם בלעדיו גם היה נשבר, פטור. מתרצת הגמרא, לָא צְרִיכָא הברייתא לומר זאת, אלא באופן דְּבָלְאוּ אִיהוּ הֲווֹ מִיתְּבַר בְּתְרֵי שָׁעֵי – שבלעדיו היה נשבר בשעתיים שהחמשה ישבו עליו, וְהַשְׁתָּא – ועתה שישב האחרון, אִיתְּבַר בַּחֲדָא שָׁעָה – נשבר בשעה, דְּאָמְרֵי לֵיהּ – שהחמשה אומרים לו, אִי לָאו אַתְּ – לולי שהתיישבת, חֲוֵי יָתְבִינָן טָפֵי פּוּרְתָּא – היינו יושבים עוד מעט זמן, וְקָיְימִין – ונעמדים קודם שיעברו שעתיים, ולא היה נשבר, ועתה שהתיישבת שברת.

מקשה הגמרא, בין באופן שלולי האחרון לא היה נשבר כלל, ובין באופן שהיה נשבר אחר שעתיים, וְלֵימָא לְהוּ – שיאמר להם האחרון, אִי לָאו אַתּוּן – לולי שישבתם על הספסל, בְּרִידֵי לָא הֲוָה מִיתְּבַר – בישיבתי לבד לא היה נשבר, וכשישבתי היה עליכם לעמוד, וכיון שלא עמדתם עליכם להתחייב כמוני.

מתרצת הגמרא, באמת לולי האחרון לא היה נשבר, וְלֹא צְרִיכָא הברייתא לומר שחייב, אלא באופן דְּכַהֲדֵי דְּסָמִיךְ בְּהוּ – שבעודו עומד ונשען עליהם, תָּבַר – שבר, ואף שלא ישב, חייב. מקשה הגמרא, פְּשִׁיטָא שהוא חייב. מתרצת הגמרא, מַהוּ דְּתֵימָא – שמא תאמר שהשובר בְּכֹחוֹ לָאו כְּשׁוּבר בְּגוּפוֹ דְּמֵי, ובכך שנשען עליהם אינו אלא גרמא בנזיקין שפטור, קָא מַשְׁמַע לָן הברייתא, דְּשבירה בְּכֹחוֹ כְּשבירה בְּגוּפוֹ דְּמֵי, דְּכָל חֵיכָא דְּגוּפוֹ תָּבַר – שכל שאם שובר בגופו חייב, כֹּחוֹ נָמֵי תָּבַר – גם אם שובר בכוחו חייב.

מקשה הגמרא עוד: מדוע נקטה הברייתא אופן שהשלים את הבור לעשרה, וְתוּ לֵימָא – וכי אין אופן נוסף שהכשיר מקצת הנזק וחייב בכל, וְהָא אִיכָּא הָא דְּתַנְיָא – והרי יש אופן ששנינו בברייתא, חֲכוּהוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בְּעֶשֶׂר מַקָּלוֹת, בֵּין בְּבַת אַחַת בֵּין בָּזֶה אַחַר זֶה, וּמֵת, כּוּלָּן פְּטוּרִין מִמִּיתָה. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר, אם הכוהו בָּזֶה אַחַר זֶה, הָאַחֲרוֹן חַיָּיב, מִפְּנֵי שֶׁקִּיֵּרַךְ אֶת מִיתָתוֹ, ואף על הריגת מקצת נפש חייב מיתה. הרי שאף שהאחרון הכשיר רק את מקצת המיתה, לרבי יהודה בן בתירא חייב על הריגת המוכה.

מתרצת הגמרא, בְּקַמָּלָא לֹא קָמַיְירִי – הברייתא אינה מדברת במיתה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה, אמור לתרץ, בְּפָלוּגְתָּא לֹא קָמַיְירִי – הברייתא לא מדברת באופן שנחלקו תנאים, ובזה נחלקו רבי יהודה בן בתירא ורבנן.

מקשה הגמרא, וְלֹא – וכי לא הביאה הברייתא אופן השנוי במחלוקת, וְהָא אוּקִימְנָן – והרי העמדנו את החופר בור תשעה והשלימו אחר לעשרה, דְּלָא כְּרַבִּי הסובר ששניהם חייבים בנזקין. מתרצת הגמרא, דְּלָא כְּרַבִּי וּכְרַבָּנָן – להעמיד כשיטת חכמים שהלכה כמותם ולא כרבי, מוֹקְמִינָן – מעמידים, אבל כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא שאין הלכה כמותו, וְלֹא כְּרַבָּנָן שהלכה כמותם, לֹא מוֹקְמִינָן – לא מעמידים:

שנינו במשנה, הכשרתי במקצת נזקו, חַבְתִּי בְּתַשְׁלוּמֵי נִזְקוֹ כהכשר כל נזקו: מדקדקת הגמרא, 'חַבְתִּי בְּנִזְקוֹ' לֹא קָתָנֵי – לא כתוב, שיתפרש שהמזיק משלם דמי שור חי, ונוטל את הנבילה, אֶלָּא כתוב 'חבתי בְּתַשְׁלוּמֵי' נִזְקוֹ', לשון השלמה, שהניזק נוטל את הנבילה, והמזיק משלים לו את ההפרש שבין דמי שור חי לבין דמי הנבילה. תָּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנָן – שנינו בדקדוק המשנה את מה שנאמר בברייתא, שמה ששנינו בסיפא 'כשהזיק חב המזיק לשלם 'תַּשְׁלוּמֵי' נִזְק', מִלְּמַד שֶׁהַבְּעָלִים מְטַפְּלִין בַּנְּבֵילָה, כלומר נוטלים את הנבילה.

שואלת הגמרא, מִנָּא הָנֵי מִילֵּי – מנין נלמד דין זה. עונה הגמרא, אָמַר רַבִּי אַמִּי, דְּאָמַר קְרָא באדם שהזיק בהמה (ויקרא כד יח), 'מַכַּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה', אַל תִּקְרֵי - את הפסוק בניקוד 'יְשַׁלְּמֶנָּה', אֶלָּא בניקוד יַשְׁלִימֶנָּה, שישלים את ההפרש שבין דמי שור חי לדמי נבילה. רַב כַּהֲנָא אָמַר, דין זה נלמד מֵהָכָא – מפסוק זה, נאמר בשומר בהמה בשכר (שמות כב יב), 'אִם טָרֹף יִטָּרֵף יְבִאֵהוּ עֵד, הַטְּרֵפָה לֹא יְשַׁלֵּם', ויש לדרוש את הפסוק, שאם נטרפה בפשיעה יביא את דמיה, אך רק עַד טְרֵפָה – עד דמי הנבילה יְשַׁלֵּם, אך טְרֵפָה עַצְמָהּ – את דמי הנבילה, לֹא יְשַׁלֵּם, אלא הניזק נוטל אותה ומוכרה.

חִזְקָיָה אָמַר, דין זה נלמד מֵהָכָא – מפסוק זה, נאמר בשור שנגח שור והרגו (שמות כא לו), 'שׁלֵם יְשַׁלֵּם וגו', וְחַיַּת יִהְיֶה לוֹ', שהנבילה תהיה לְנִיזָּק. וְכֵן תָּנָא דְּבֵי חִזְקִיָּה – וכן שנו ברייתא בבית מדרשו של חזקיה, 'וְחַיַּת יִהְיֶה לוֹ', לַנִּיזָּק. ואם תשאל, אַתָּה אוֹמֵר ש'לו' הכוונה לַנִּיזָּק, אוֹ אֵינוֹ לניזק אֶלָּא לַמַּזִּיק. עונה הברייתא, אָמַרְתָּ, לֹא כָּךְ הָיָה – אין לומר כך. שואלת הגמרא, מַאי – מה הכוונה לֹא כָּךְ הָיָה. עונה הגמרא, אָמַר אַבַּיֵי, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – אם עולה בדעתך שהַנְּבֵילָה דְּמַזִּיק חַיָּיא [– שייכת למזיק], לֵיכְתּוֹב רַחֲמָנָא – שיכתוב הפסוק רק 'שׁלֵם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר', וְלִישְׁתּוֹק, 'וְחַיַּת יִהְיֶה לוֹ' לָמָּה לִי – מדוע הוצרך לכתוב, הלא פשוט שאם משלם כל דמי השור החי, שמקבל את הנבילה. ומכך שכתב 'וְחַיַּת יִהְיֶה לוֹ', שָׁמַע מִינָּהּ שהנבילה שייכת לַנִּיזָּק, ובהכרח שמנכים את דמיה מתשלום הנזק.

נמצא שיש שלשה פסוקים שבעלים מטפלים בנבילה: א. באדם שהזיק בהמה. ב. בשומר שכר. ג. בשור שהזיק שור. הגמרא מבארת מדוע הוצרכו שלשה מקורות: וּצְרִיכָא – וצריך את שלשתם. דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא רק 'מַכַּה בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה', שנאמר באדם שהזיק בהמה בידים, היה מקום לומר שדווקא בו הקילו שלא יטפל בנבילה, מִשּׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחָא – שאינו מצוי שאדם מזיק בהמה, אֲבָל טְרֵפָה דְּשְׁכִיחָא – שמצוי שהבהמה תיטרף, והיה צריך לשמור מכך, אֵימָא – אומר לֹא להקל עליו, לכן צְרִיכָא פסוק בשומר שבעלים מטפלים בנבילה. וְאִי אַשְׁמוּעִינַן רק טְרֵפָה – בשומר שהבהמה נטרפה, הייתי אומר שדווקא בו הקילו, מִשּׁוּם דְּמִמֵּילָא הזאב טרף אותה, בלא כוונת השומר, אֲבָל מַכָּה בְּהֵמָה דְּבֵרֵדִים הזיק, אֵימָא – אומר לֹא להקל עליו, לכן הוצרכו שני פסוקים אלו.

וְאִי אַשְׁמוּעִינַן רק הָנֵי תַּרְתֵּי – שני פסוקים אלו, באדם שהזיק בהמה ובשומר, הייתי אומר שדווקא בשני אלו הקילו, הָא – באדם שהזיק בהמה, מִשּׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחָא שאדם יזיק בהמה, וְהָא – ובשומר, מִשּׁוּם דְּמִמֵּילָא – שלא הזיק בידים, אֲבָל 'וְחַיַּת יִהְיֶה לוֹ' שנאמר בשור שנגח שור, כיון דְּשְׁכִיחָא – שמצוי ששור נוגח שור, וּבְרֵדִים – שהשור מזיק במעשה ובכוונה, אֵימָא – אומר לֹא להקל עליו, לכן צריך לומר גם בזה שהניזק מטפל בנבילה.

וְאִי אַשְׁמוּעִינַן רק 'וְחַיַּת יִהְיֶה לוֹ' בשור שנגח שור, הייתי אומר שדווקא בזה הקילו, מִשּׁוּם דְּרֹק מָמוֹנָא קָא מַזִּיק – ממונו הזיק, אֲבָל הָכָא – באדם המזיק ובשומר, דְּגוּפָא – שבגופו מַזִּיק לבהמה, וגם השומר שלא שמר על השור נחשב שהזיק בגופו, אֵימָא – הייתי אומר שלֹא להקל, לכן צְרִיכָא לכתוב גם באדם המזיק ובשומר שהניזק מטפל בנבילה.

מקשה הגמרא, אָמַר לֵיהּ רַב כַּהֲנָא לְרַב, אֶלָּא טַעְמָא שהבעלים מטפלים בנבילה, רק משום דִּכְתַב רַחֲמָנָא 'וְחַיַּת יִהְיֶה לוֹ', אך הָא

המשך בעמוד לד

לַאו הָכִי – אילו לא נאמר הפסוק, **הֲוָה אָמִינָא** – הייתי אומר שה**נְּבֵילָה דְּמַזִּיק הָוְיָא** – שייכת למזיק וצריך לשלם לניזק תמורתה, וכי אפשר לומר כך, הרי **הַשְׁתָּא אִי אִית לֵיהּ לְדִידֵיהּ כַּמָּה טְרֵיפוֹת** – אילו יש למזיק כמה נבילות, ששווים כשווי הנזק, **יָהִיב לֵיהּ** – יכול לתת אותם לניזק בעל כרחו, **דְּאָמַר מָר**, נאמר בפרשת בור (שמות כא לד), ״כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו״, ודרשו חכמים (לעיל ז.), **״יָשִׁיב׳ לְרַבּוֹת** שהמזיק רשאי לשלם בְּשָׁוֶה **כֶּסֶף, וַאֲפִילּוּ סוּבִין** – קליפת החיטה הדבוקה בה ונפרדת בטחינה, **דִּידֵיהּ** – את הנבילה של הניזק עצמו, **מְבַעְיָא** – וכי צריך לומר שיכול לשלם בה.

מתרצת הגמרא, **לֹא נִצְרְכָא** לכתוב שבעלים מטפלים בנבילה, **אֶלָּא לְפִתְחַת נְבֵילָה**, שאם הסריחה הנבילה ופחתו דמיה ממה שהיו בשעת מיתה, ההפסד הוא של הניזק, שהנבילה שלו, והמזיק משלם רק את ההפרש שבין דמי שור חי לנבילה בשעת מיתה.

שואלת הגמרא, **לֵימָא** – האם נאמר ש**פְּתַחַת נְבֵילָה**, אם מפסיד הניזק או המזיק, מחלוקת **תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא**, נאמר בשומר שכר שקיבל בהמה לשמור ונטרפה (שמות כב יב), **״אִם טָרֹף יִטָּרֵף יְבִאֵהוּ עֵד״**, ודרשו חכמים,